

Пархоменко О.Г.,
Лисенко Г.М.

¹Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

^{1,2}Ічнянський національний природний парк

ЗМІНИ КЛІМАТИЧНИХ УМОВ ТЕРИТОРІЇ ІЧНЯНСЬКОГО НПП НА ЧЕРНІГІВЩИНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРОЗМАЇТТЯ

У статті розглянуто особливості впливу кліматичних умов території Ічнянського національного природного парку (Ічнянського НПП) на збереження гідрофільних біоценозів, які репрезентують оселища рослинних угруповань. Встановлено кореляцію клімату з флуктуаціями рослинного покриву та представниками тваринного світу заповідного об'єкту.

Ічнянський національний природний парк (далі Ічнянський НПП) створено відповідно до Указу Президента України від 21 квітня 2004 року. Розташований він на території Прилуцького району Чернігівської області [1].

Територія парку знаходиться у межах Північної атлантико-континентальної кліматичної області [2] (рис. 1) Клімат у межах Ічнянського НПП помірно-континентальний, з м'якою зимою та теплим літом й характеризується помірною зволоженістю. Середня кількість опадів становить 543,8 мм на рік. Головною причиною їх випадання є проходження циклонів і пов'язаних з ними фронтів.

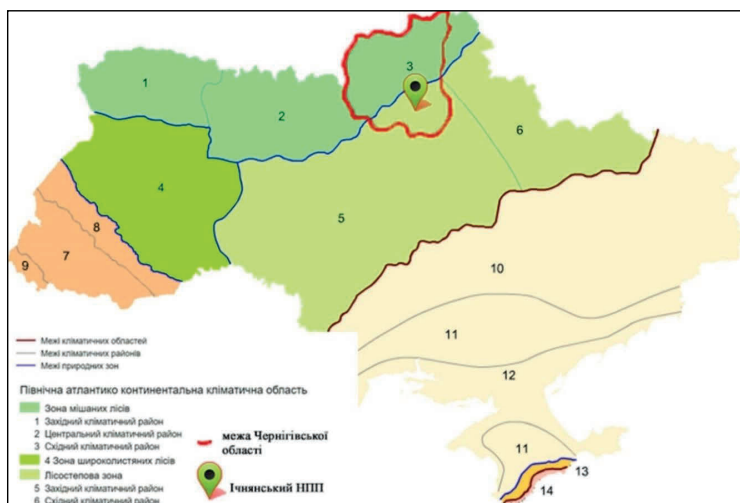

Рис. 1. Розташування Ічнянського НПП у межах Північної атлантико-континентальної кліматичної області

Упродовж січня – лютого 2025 р. в Ічнянському НПП спостерігалася значна варіативність температурного режиму, характерна для помірно-континентального клімату з різкими коливаннями температури повітря, особливо у зимовий період.

Січень 2025 р. виявився аномально теплим місяцем. У першій декаді місяця відзначалися додатні мінімальні температури повітря, з подальшим переходом до від'ємних значень впродовж другої половини першої декади місяця. Температурні показники варіювали від мінімального значення $-4,0^{\circ}\text{C}$ (5 січня) до максимального $+9,0^{\circ}\text{C}$ (9 січня) (рис. 2). Середньодобові температури з 01 по 10 січня були вище норми, що пов'язано із впливом теплих повітряних мас з південного заходу. Друга та третя декади місяця відзначились поступовим зниженням температур, хоча короткотривалі потепління (а саме, 25–29 січня) все ще мали місце. У цей період температури коливалися від $-2,0^{\circ}\text{C}$ до $+7,0^{\circ}\text{C}$.

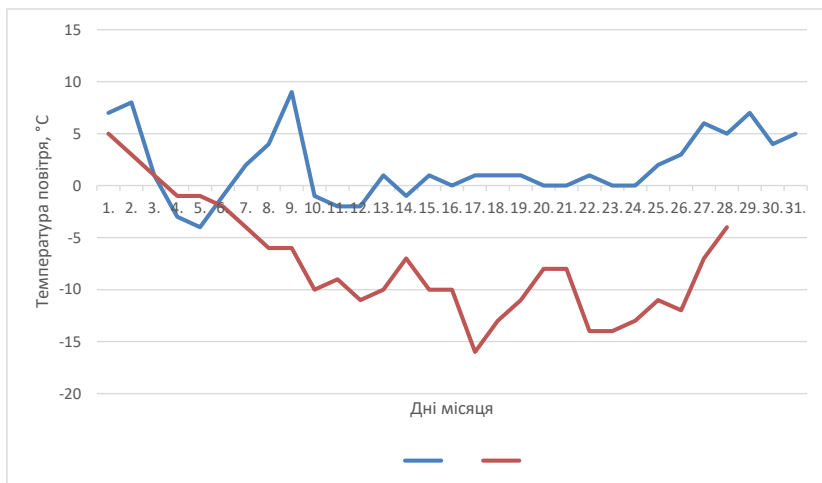

Рис. 2. Динаміка змін температури повітря у січні-лютому 2025 р. у межах Ічнянського НПП

В цілому січень характеризувався відносно м'якою зимовою погодою з нетривалими морозами. Середньомісячна температура становила приблизно $+1,5^{\circ}\text{C}$, що є вищим за кліматичну норму для цього регіону. Таким чином, територія Ічнянського НПП зазнає проявів глобального потепління.

Лютий 2025 р. характеризувався більш вираженими зимовими температурами. На початку першої декади місяця температура суттєво знизилась.

Упродовж місяця (з 06 по 26 лютого) у межах Ічнянського НПП спостерігалися стійкі морози у межах $-4,0 - 16,0^{\circ}\text{C}$. Найнижчі середньодобові температури фіксувалися у середині лютого й 17 лютого досягнувши

мінімального значення. Середньомісячна температура лютого становила близько $-8,5^{\circ}\text{C}$, що виявилася нижчою за середні багаторічні показники. Після аномально теплого січня лютий відзначився початком метеорологічної зими із тривалими морозами. Така динаміка відповідає сучасним кліматичним тенденціям, які характеризуються нестійкістю погодних умов і різкими перепадами температур.

Протягом січня-лютого місяців 2025 р. в Ічнянському національному природному парку зафіксована незначна кількість атмосферних опадів, що випадали у вигляді дощу та снігу й характеризувалася нерівномірністю за місяцями. Упродовж січня місяця кількість атмосферних опадів за добу не перевищувала 0,5 мм й випадали протягом 6 днів, а саме: 04.01, 11.01, 12.01, 13.01, 23.01 та 31.01. Загальна їх кількість за січень становила 2,5 мм (рис. 3). Цей показник свідчить про недостатнє атмосферне зволоження території парку.

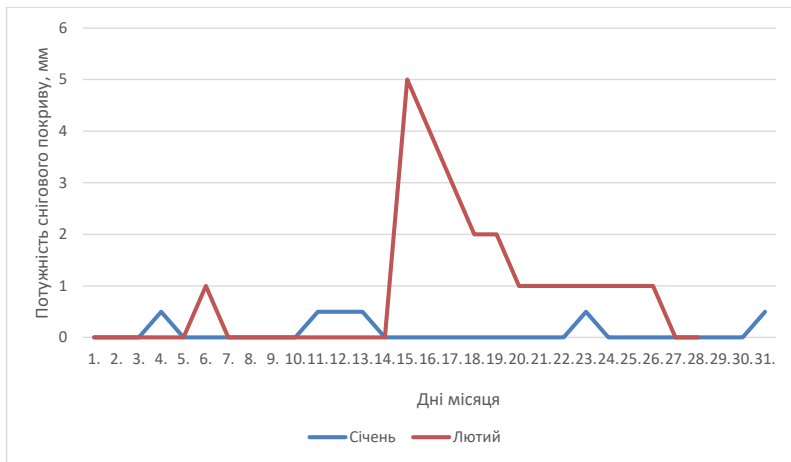

Рис. 3. Кількість атмосферних опадів (мм) в Ічнянському НПП

Лютий 2025 р. вирізнявся відносно більшою кількістю опадів, котрі випадали у вигляді снігу. Починаючи з 06 лютого, впродовж двох тижнів (до 26 лютого) сніг випадав хоч з малою кількістю, однак мав практично безперервний характер. Максимальну кількість опадів зафіксовано 15 та 16 лютого й становила 5 мм та 4 мм відповідно. Упродовж лютого сумарна кількість твердих опадів склала 26 мм, що є нормою для території парку.

Таким чином, у порівнянні із січнем, у лютому 2025 р. випало у 10 разів більше опадів, що призвело до формування снігового покриву. Така ситуація є сприятливою для накопичення й збереження вологості ґрунтів і водного режиму території парку, особливо з огляду на потреби збереження гідрофільних біоценозів, які репрезентують оселища рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України [3] (формації *Nuphareta luteae*, *Nymphaeeta albae*, *Nymphaeeta candidae* та *Utricularieta minoris*), у флористичному складі які зустрічаються види Червоної книги України (*Utricularia minor* L. та *Carex*

bohémica Schreb.) [4]. Зазначена ситуація є позитивною з огляду на процеси аридизації клімату, що особливо яскраво проявляються в останні десятиліття.

Узагальнюючи все зазначене вище, можна стверджувати, що календарна зима 2025 р. у межах Ічнянського НПП була практично аномально теплою та сухою у січні та морозною й сніжною у лютому. Цей період засвідчив наявність чітких кліматичних контрастів між цими місяцями. Січень виявився теплим (середньомісячне значення $+1,5^{\circ}\text{C}$) та сухим (2,5 мм) місяцем. Наслідки таких погодних аномалій для екосистем парку уже стали звичними. Потепління у січні призвело до передчасної вегетації деяких видів рослин, передусім першоцвітів – *Galanthus nivalis* L. [4], *Scilla bifolia* L., *Anemone ranunculoides* L., *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl., *Pulmonaria obscura* L.). Другий зимовий місяць 2025 р. був холодним (середньомісячна температура становила близько $-8,5^{\circ}\text{C}$) і вологим (26 мм), що сприяло формуванню снігового покриву. Таке поєднання температурного мінімуму з випаданням атмосферних опадів у вигляді снігу сприяло настанню метеорологічної зими й забезпечення екосистем вологою.

Такий розподіл опадів потребує врахування під час планування та корекції природоохоронних заходів у зимовий період.

Загалом, погодні умови зимового періоду 2025 р. у межах Ічнянського НПП є прикладом типових для сучасного клімату процесів – чергування теплих і холодних фаз, нестійкість снігового покриву та загальна тенденція до потепління, що найбільш помітна у зимовий період. Зазначені кліматичні зміни тісно корелюють з флуктуаціями рослинного покриву та представниками тваринного світу заповідного об'єкту.

Література

1. Ічнянський національний природний парк. URL: <http://ichn-park.in.ua/>
2. Кліматичне районування України. URL: <https://geomap.land.kiev.ua/zoning-12.html>
3. Зелена книга України /під заг. ред. Я.П. Дідуха. К.: Альтерпрес, 2009. 448 с.
4. Червона книга України. Рослинний світ / [під заг. ред. Я.П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.

Parkhomenko O.G., Lysenko G.M. Changes in climatic conditions in the territory of Ichnyansky NNP in Chernigiv region and their impact on biodiversity conservation. *The article examines the peculiarities of the influence of climatic conditions on the territory of the Ichnyan National Nature Park (Ichnyan NNP) on the preservation of hydrophilic biocenoses, which represent the habitats of plant communities. The correlation of climate with fluctuations in plant cover and representatives of the fauna of the protected area is established.*

